

پشت صحنه سوزن دوزی زنان بلوچ؛ هنر اصیل و زیبایی که به نام زنان این منطقه سند خورده است

معجزه زن و سوزن

شهر ایرانشهر، شهر ملی سوزن دوزی ایرانی نامگذاری شده و بسیاری از زنان بلوچستانی مستقر در این شهر به هنر سوزن دوزی مشغول هستند. در این شماره از چاردیواری سراغ این هنر اصیل در جنوب بلوچستان رفتیم که تولیداتش فراتر از لباس است و به صنایع دستی هم مرتبط می شود.

و محلی مردم بلوچستان ایران است که بانوان بلوچی برای تولید آن زحمات بسیاری می کنند. هنری که از اصالت چند هزار ساله برخوردار است و به گفته اسناد و تاریخ پیش از اسلام نیز رواج بسیار داشت. ثبت این هنر اصیل ایرانی در سازمان یونسکو به پیش از انقلاب برمی گردد و اوج هنر سوزن دوزی مربوط به دوران صفویه است. در حال حاضر

لباس ساده زنان بلوچ با رنگ های زیبا همیشه مورد توجه گردشگران و علاقه مندان به حوزه فرهنگ بومی است. زنانی که برای لباس های خود وقت می گذارند و برای پاسداشت فرهنگ چند صد ساله سراغ یکی از اصیل ترین بافت های ایرانی می روند و با سفارش تولید، لباس جذاب «سوزن دوزی» را بر تن می کنند. سوزن دوزی نوعی هنر بومی

حسین سپاهی

خبرنگار سیستم
و بلوچستان

کپی غیر برابر اصل

سوزن دوزی بلوچ توانسته در صنایع دستی و میراث فرهنگی ایران جایگاه بسیار بالایی پیدا کند. این صنعت بی بدیل و شاهکار دست زنان بلوچ در سراسر جهان با نام سوزن دوزی بلوچی شناخته شده است و در زبان بلوچی نیز به دس دوج یا سوچن دوجی شهرت دارد. وسواس در انتخاب رنگ های متنوع کامواها، استفاده از اشکال هندسی و نقوش رازآلود، تنوع در طرح های نامحدود سوزن دوزی و ظرافت دوخت ها خود یکی از شاخصه های بارز این هنر است و توجه به همین امر سبب شده سوزن دوزی بلوچ از سایر هنرهای دستی ایرانی متمایز گردد. متاسفانه این روزها بازار این هنر در تسخیر سوزن دوزی ماشینی و چاپی است. دلیل این اتفاق هم وفور برندهای چاپی و بی کیفیت ماشینی کشورهای اطراف است که با نام سوزن دوزی بلوچ تولید و روانه بازارهای داخلی و خارجی می شود. عدم توجه به معرفی و بازاریابی این محصول منحصربه فرد توسط نهادهای دولتی مربوط باعث شده زنگ خطر کوچ نقوش دس دوج برای نقش های اصیل ایرانی زده شود. مدت ها پیش پاکستان برای به دست آوردن بازار جهانی این هنر سراغ شرکت های تولید سوزن دوزی رفت و با حمایت از این صنعت توانست بخش قابل توجهی از بازار داخلی و خارجی را به دست آورد.

نکته قابل تأمل دیگر وجود این نقش های ایرانی روی لباس ها و مانتوهای وارداتی از چین است. آفتی که با چاپی شدن این هنر موجب شده بسیاری از ایرانیان خارج از بلوچستان به سبب زیبایی نقش ها سراغ این لباس ها رفته اما ندانند داستان های پشت این نقش ها چیست؟ داستان هایی که هر یک حکایت از فرهنگ اجتماعی منطقه خاصی دارد.

نقش هایی که خبر از فرهنگ و آداب می دهد

مردم بلوچستان جزو اقوام ایرانی هستند که به پوشش محلی خود پایبندند و این لباس های فاخر بر تن زنان بلوچ چنان خودنمایی می کند که نخستین اولویت گردشگران این منطقه خرید البسه بلوچی و محصولات سوزن دوزی است. در میان مردم بلوچ فرهنگ استفاده از لباس های محلی پیوندی ناگسستنی با تاریخ و فرهنگ غنی این قوم دارد و زنان بلوچ معتقدند البسه محلی مکمل شخصیت و نشانه بارز هویتی آنان است تا جایی که در فرهنگ عامه مردم بلوچستان پوشش نقش تعیین کننده و مهمی در مناسبات اجتماعی دارد. نقش های روی لباس ها و صنایع دستی سخن از ماجراها و داستان هایی می دهند که هر شهر طی سال ها با آن مواجه بود. اکثراً دوخت های سوزن دوزی نام های متفاوتی دارند که هر نام مربوط به یک شهرستان است. مثلاً دوخت چوطل در سراوان و روستاهای اطرافش معروف است. دوخت های پلوار در شهرستان ایرانشهر و توابعش مشهور است. کپ و جلد هم در شهرستان سیب و سوران شهرت زیادی دارد. ماجرای دوخت ها به همین جا ختم نمی شود. هر نقش و دوخت بر بخشی از لباس یا اثر سوزن دوزی متفاوت است. سوزن دوزی که پیشتر روی لباس های زنان بلوچ، پشتی و بالشت و حتی پرده و رومیزی نقش می انداخت امروز به عنوان یک طرح ملی روی لباس های مردانه هم دیده می شود و بسیاری از تولیدکنندگان ایرانی برای «نمایش اصالت ایرانی» سراغ طرح های سوزن دوزی می روند.